

Werken

DE TOEKOMST VOORSPELLEN VANUIT HET VERLEDEN

Tekst: Diederik Samwel

Niet: onderzoeksresultaten presenteren, maar: luisteren naar en discussiëren met professionals – dat was de formule van het congres Werken in de Toekomst. De bijeenkomst werd gehouden naar aanleiding van drie kennisinvesteringsprogramma's die onlangs bij TNO Kwaliteit van Leven zijn afgerond. Zonder meer voor herhaling vatbaar, vindt themacoördinator dr. Rob Gründemann.

Nauwelijks een etmaal later zit Gründemann op een zonovergoten terras in Rome, niet ver van de Trevi-fonteinen. Met een voldaan gevoel kijkt hij terug op het congres Werken in de Toekomst. Professionele sprekers, een goed ingevoerde dagvoorzitter en een alert toekomstteam dat commentaar leverde.

De hele dag ging het over arbeid in 2020. En wie kun je dan beter aan het woord laten dan de mensen die het straks als ondernemer of vakbondsbestuurder voor het zeggen hebben? De formule leverde boeiende discussies op. Is de toenemende vergrijzing straks een levensgroot probleem, of betekent het juist een prima oplossing voor het gebrek aan arbeidskrachten? Of zijn het juist vrouwen die de krapte op de arbeidsmarkt opvangen? Worden werknemers flexibeler, of vallen ze het liefst terug op een vast inkomen met stabiele vooruitzichten? Daar kwamen geen concrete antwoorden op; niet van het toekomstteam en evenmin van coryfeeën als voormalig Robeco-topman Jaap van Duijn of Rob Vinke, hoogleraar personeelwetenschappen. En de vraag is natuurlijk of de congresgangers nu precies weten hoe ze moeten inspelen op toekomstige ontwikkelingen. Maar daar was het de initiatiefnemers ook niet om te doen. Hun opzet was vooral om de betrokkenheid tussen TNO-adviseurs en hun relaties te vergroten en om zich gezamenlijk over toekomstige vraagstukken te buigen. Op grond van de reacties na afloop constateert Gründemann dat het initiatief in elk geval in goede aarde is gevallen. Wat hem bijvoorbeeld positief verraste was dat niemand voortijdig de zaal verliet, terwijl het programma minstens een half uur uitliep. Want hoe vaak eindigt een congres niet met de helft van het aantal deelnemers?

Allochtonen

De echte evaluatie moet nog plaatsvinden en daarbij staat sowieso de invalshoek van de

Vorm geven aan
toekomstig werk

in de toekomst

discussies op het lijstje. Neem je bij een congres over werken in de toekomst de arbeidssituatie van 2020 als uitgangspunt of juist de ontwikkelingen die vanuit het heden naar mogelijke toekomstscenario's moeten leiden? Dit dilemma was vooral merkbaar tijdens de presentatie van Melek Usta, de zwarte zakenvrouw van het jaar. In haar voordracht stond Usta uitvoerig stil bij de moeilijke positie van allochtonen op de arbeidsmarkt anno 2007. Terwijl het best mogelijk is dat de discussie over allochtonen over vijftien jaar volstrekt achterhaald is. Gründemann vindt sommige actuele kwesties te heftig om ze te veronachtzamen in de toekomst-beschouwingen: 'Ik ben ervan overtuigd dat de huidige problematiek rond mensen met een niet-westerse achtergrond in 2020 ook een rol speelt. Alleen draait het dan niet alleen meer om geloofsovertuiging, maar breder – om cultuurverschillen en om de positie in de samenleving. Bij de vraag hoe we in de wat verdere toekomst de arbeidsprocessen kunnen versoepelen, is het goed om met beide benen in het heden te blijven staan. Dan kun je duidelijker een visie ontwikkelen.'

Wie geïnteresseerd is in de visie van de TNO-specialisten, kan daar het voor deze gelegenheid uitgegeven boek *De toekomst werkt* op naslaan. In het boek, dat in een oplage van 2500 stuks onder relaties wordt verspreid, zijn tevens de standpunten van prominente stakeholders als Alexander Rinnooy Kan (voorzitter SER), Agnes Jongerius (voorzitter FNV) en Bernard Wientjes (voorzitter VNO-NCW) terug te vinden. 'Bovendien', stelt Gründemann, 'zijn wij dan wel

specialisten, maar we hebben niet de waarheid in pacht. Onze rol is vooral ook om maatschappelijke thema's vanuit een andere invalshoek te benaderen en daar discussies over op gang te brengen. Tegelijkertijd moeten we als kennisinstituut bijdragen aan vernieuwingsprocessen.'

Genuanceerd terugblikken

Collega's kwamen na afloop al met de suggestie om vaker dergelijke bijeenkomsten te organiseren. Dat valt inderdaad te overwegen, juist omdat TNO Kwaliteit van Leven zich richt op kennisinvestering voor de middellange termijn. Dan is het volgens Gründemann heel verfrissend en relativerend om pakweg elke vier jaar de eerdere vooronderstellingen uit kennis- en adviestrajecten van TNO kritisch tegen het licht te houden. Welke ontwikkelingen in het arbeidsproces hebben de onderzoekers destijds overschat? Wat is compleet anders gelopen? Dit alles ook vanuit het filosofische oogpunt dat beschouwingen over de toekomst eigenlijk niet verder gaan dan genuanceerd terugblikken in het verleden. En dat is al moeilijk genoeg, erkent Gründemann: 'In ons boek *HRM in de Toekomst* uit 2004 hebben we de laatste economische recessie bijvoorbeeld veel minder gewicht toegekend dan wat nu op basis van de gevolgen gerechtvaardigd zou zijn. Terwijl we daarin wel degelijk naar de recessies uit de jaren zeventig en tachtig hebben gekeken. En andersom: wordt de impact van de aanslag op het WTC in 2001 niet overschat?'

Info: rob.grundemann@tno.nl

CONGRES NIEUWE STIJL

Dr. Rob Gründemann, themacoördinator bij TNO Kwaliteit van Leven, kreeg enthousiaste reacties op het congres Werken in de Toekomst dat hij samen met zijn collega's dr. Joost van Genabeek en drs. Cees Wevers organiseerde. Zó zou TNO vaker onderzoeksresultaten moeten presenteren, was de teneur. Niet zozeer om een studie of onderzoek uitgebreid te presenteren, maar vooral om de rol van TNO als vernieuwer en initiator over het voetlicht te brengen, vindt Gründemann: 'Omdat we ons bij TNO Kwaliteit van Leven buigen over sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen op middellange termijn, is het goed onze adviezen te toetsen aan de praktijk en daar organisaties uit het werkveld bij te betrekken. Zo maken we duidelijk wat onze kennis toevoegt aan processen in de samenleving. Op sociaal-maatschappelijk, maar net zo goed op technisch gebied.'

BOEK OVER DE TOEKOMST

De toekomst werkt, Mens en bedrijf in 2020, auteurs: Joost van Genabeek, Rob Gründemann en Cees Wevers, is een uitgave van TNO Kwaliteit van Leven. Het boek telt 187 pagina's en bevat interviews met onder meer Rens de Groot (voorzitter Raad van Bestuur CWI), Alexander Rinnooy Kan (kroonlid en voorzitter SER) en Mei Li Vos (Tweede Kamerlid (PvdA) en oud-voorzitter AVV (Alternatief voor Vakbond)).

De uitgave is te bestellen via info-arbeid@tno.nl.

